

**ATT STÖTTA ÄMNESSPRÅKLIG
UTVECKLING I
NATURVETENSKAPLIGA ÄMNEN**

**Naturvetenskapligt undersökande arbetssätt
Begreppslig förmåga
Språkutvecklande arbetssätt**

PRESENTATION

- Agneta Isaksson ämnesbehörig i Slöjd, Bild, NO, Ma och Sv åk 1-6.
- Pedagogisk utvecklingsledare
- Arbetar vid Nävekvarns skola, Bråvikens norra strand, Nyköpings kommun.
- Min kanal på Youtube
https://www.youtube.com/results?search_query=LarareAgnetaNave

NATURVETENSKAPLIGT ARBETSSÄTT

○ Vad innebär det?

Observationer

- Förmåga att observera

Experimentellt arbetssätt

- Förmåga att ställa frågor
- Förmåga att ställa hypoteser
- Förmåga att planera en undersökning
- Förmåga att samla data
- Förmåga att tolka resultat och dra slutsatser
- Förmåga att redovisa och kommunicera sina resultat
- Förmåga att utvärdera en undersökning

BEGREPPSLIG FÖRMÅGA

- Vad innebär det?
  - Vilka begrepp finns för området?
  - Att förstå innebörden av begreppen.
  - Kunna relatera begreppen till varandra.
  - Använda begreppen i olika sammanhang.
  - Använda begreppen i nya sammanhang.

SPRÅKUTVECKLANDE ARBETSSÄTT

- Att utveckla förmågan att i tal och skrift uttrycka och tolka ämnets:
- begrepp
- dess centrala tankegångar
- de känslor och åsikter som ämnet väcker
- samt sådana fakta som kännetecknar ämnet

UR DISKUSSIONSUNDERLAG FRÅN SKOLVERKET OM SPRÅKUTVECKLANDE
ARBETSSÄTT I ALLA ÄMNEN

- Målen för undervisningen i ett arbetsområde eller för en lektion måste vara tydliga och utvärderingsbara.
- Undervisningen bör ta sin utgångspunkt i elevernas förkunskaper.
- Både lärare och elever måste veta vad eleverna redan kan och var de befinner sig i förhållande till uppsatta mål.
- Det måste tydligt framgå vad undervisningen ska innehålla för att eleverna ska kunna utvecklas mot målen.
- Stöttning och återkoppling ska vara centrala delar av undervisningen.

GEMENSAMT FÖR ALLA ÄMNINGEN

- Forskning visar att en ämnesspecifik och språkutvecklande undervisning är:
  - kontextrik
  - innehåller språklig stöttning
  - och mycket interaktion

TALETS ROLL

- Merparten av den tid som elever och lärare tillbringar i skolan ägnas åt att tala.
- I alla ämnen ska vi samtala enligt Lgr11.
- Vem talar?
- I vilken omfattning?
- Vad talar de som talar om?

ATT SKAPA SAMMANHANG DÄR TALET UTGÖR GRUNDEN FÖR BEGREPPSINLÄRNING.

- Dialog skapar möjlighet till tänkande.
- Barn måste stimuleras till att ”tänka högt” eller till det som Wegerif och Mercer (1996) benämner ”utforskande tal”. *
- **Med det menas den sortens talsituationer där eleverna får utforska och reda ut begrepp eller prövar idéer genom frågor, hypoteser och logiska slutsatser och genom att reagera på andras tankar. ***

* ”Stärk språket stärk lärandet” Gibbons

OCH DET ÄR ...

... exakt vad ett naturvetenskapligt undersökande arbetssätt innebär och innehåller.

ATT FÅ VARA SPRÅKLIGT AKTIV I MINA LÄRMILJÖER

- Att ge eleverna begreppen så tidigt som möjligt.
- Inomhus som utomhus.
- Ta på begrepp och ord.
- Bygga begrepp och ord.
- Rita/teckna/måla begrepp.
- Filma och fotografera begrepp och ord.
- Återanvända begrepp och ord i olika sammanhang.
- Återanvända begrepp och ord i nya sammanhang.

UPPDRAG OCH UPPGIFTER SOM UPPMUNTRAR TILL INTERAKTION

- Berätta om bilden.

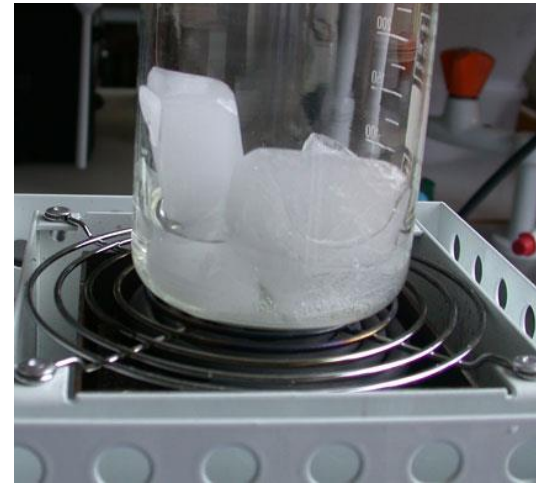
UPPDRAG OCH UPPGIFTER SOM KRÄVER INTERAKTION

- Berätta om bilderna.
Vilka skillnader finns? Vilka likheter finns?

UPPDRAG OCH UPPGIFTER SOM KRÄVER INTERAKTION

- Berätta om bilderna.
Vilka skillnader finns? Vilka likheter finns?

http://cdn2.freepik.com/bild-fritt/vatten-ragor_2578572.jpg

http://images.all-free-download.com/images/graphiclarge/transparent_crystal_ice_picture_167173.jpg

http://www.teknicochnatur.se/images/productimages/4377433_156683_Koka-ia1.jpg

VARDAGSSPRÅK OM VATTNETS FASÖVERGÅNGAR

- Åker upp till molnen.
- Rinner ner i källor under marken.
- Först rinner vattnet ner i ett litet hål i marken, sen rinner det till en bäck och sen till en sjö och sist ut i havet och stannar där.
- Åker ut genom springor som finns i väggarna.
- Men inte genom asfalt för den är hård men då måste det ju finnas en spricka eller ett hål i asfalten...
- Fruväder hjälper till.
- Vattnet kommer nog från månen och rinner ner i molnen som när de blir mörka börjar regna ner på jorden.

Citat från elever i åk 2.

VÄLKOMMEN TILL EN LEKTION OM VATTNETS FORMER OCH FASER

- Vad vet du redan?
- Vad önskar du få veta/lära mer om?
- VÖL-schema

VÖL

Tema/område: Vatten i flytande form

VET (det här kan vi/jag)	ÖNSKAR VETA (det här vill vi/jag veta)	LÄRT (det har vi/jag lärt oss/mig)

Namn: _____ Datum: _____

LEKTIONSMÅL OCH SPRÅKMÅL

- Lektionsmål:

Delta aktivt när du undersöker om vatten i flytande form.

- Språkmål:

använda begreppet flytande form om vatten som

är:

vått

blött

fuktigt

droppar

eller som rinner

GRUPPINDELNING

- Slumpa via generator.
- Slumpa med hjälp av glasspinnar eller liknande.

VATTEN I FLYTANDE FORM

- Att kräva interaktivitet redan från början.

Uppdrag ”Vatten på bordet”

BEGREPP OCH ORD SOM BESKRIVER OCH FÖRKLARA VATTNETS FORMER OCH FASER

○ Åk 1-3

avdunstar
fast form
flytande form
gasform
hög temperatur
is
kokning
kondens
låg temperatur
smälter
stelnar
vatten
vattenånga

○ Åk 4-6

0 grader
100 grader
atom
avdunstning
H₂O
hastighet
kondenserar
molekyl
rörelser
smältning
stelning
syre
vattenmolekyl
vibrerar
värme
väte

○ Åk 7-9

frys punkt
kemisk förening
kokpunkt
sublimering
”tomrum”

BEGREPP TILLSAMMANS MED BEGREPPSKORT

- Att kräva interaktivitet två och två.

ÅK 4 ANVÄNDER BEGREPPSKORT

- <https://www.youtube.com/watch?v=upwaGOJnStI> 4,49 min

FLER INTERAKTIVA UPPDRAG

- Vilken/vilka ska bort?
- Ordorm

BEGREPPSKARTA

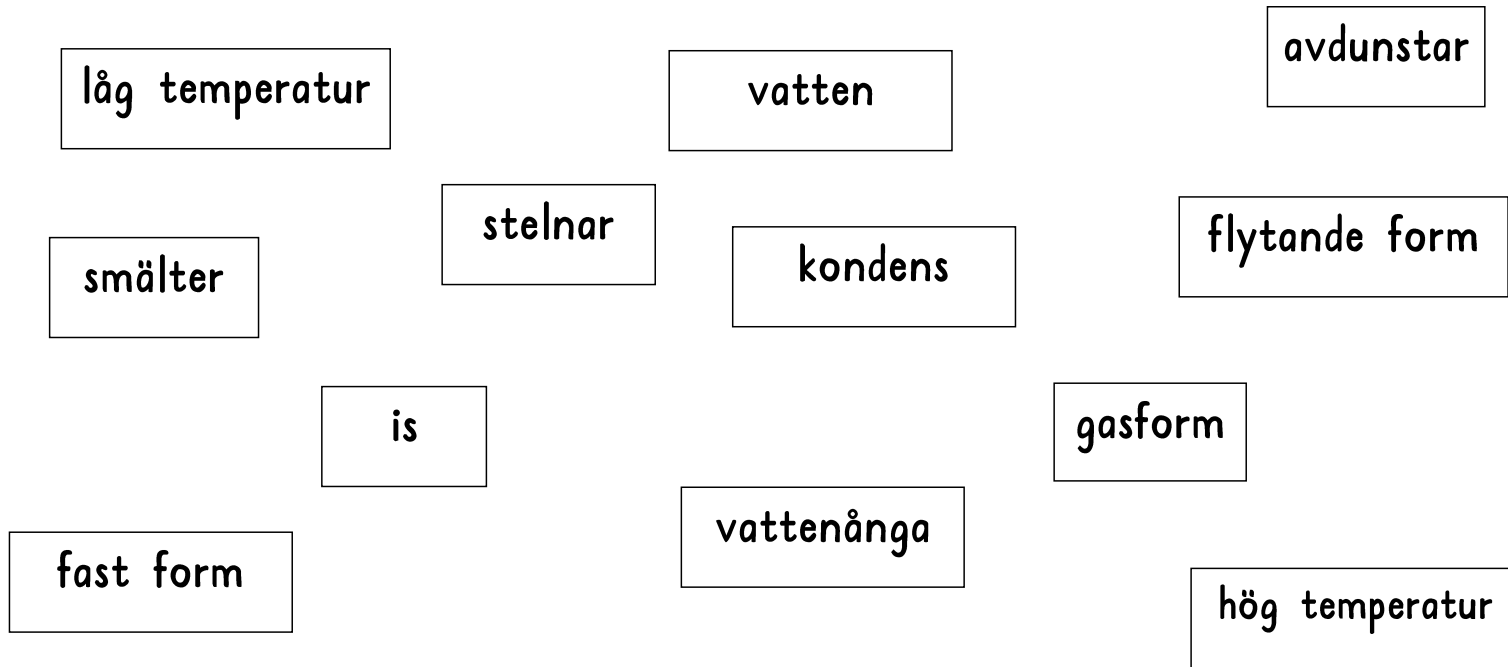
- Kemilärarnas resurscentrum KRC
www.krc.su.se/documents/Modul_2.4_Begreppskarta.pdf
- Kan användas i olika syften.
- Just nu för att ta reda på förkunskaper på:
individnivå
gruppnivå

Öva bergreppskarta med sambandslinjer och sambandsord

Begreppskartan handlar om _____

1. Vilka begrepp hör ihop? Dra en sambandslinje mellan begreppen.
2. Varför hör begreppen ihop? Skriv ett ord som förklarar. Skriv ordet på sambandslinjen.

Namn: _____

Datum: _____

BEGREPPSKARTA I ANNAT SYFTE

- Som avstämning under pågående arbete.
- Som avslutning/prov.
- För att synliggöra elevens egen kunskapsutveckling.

FRÅN ”TALADE” BEGREPP TILL TEXT

- Vi gör kretsloppsburkar i undervisningen.
- Vi har även en stor kretsloppsflaska som vi regelbundet använder i undervisningen.
- Konkreta undersökningar tillsammans med begrepp och ord samt filmer och fotografier från vår undervisningen återanvänds för:
  - muntliga reflektioner och analyser
  - att skapa faktatexter

ORDORM OM VATTNETS KRETSLOPP

- Åk 2-3
- https://www.youtube.com/watch?v=M9cf-ugpr_A, gå till 8:de min

Mina förklaringar om avdunstning och kondens i Kretsloppsburken.

vatten   ljust   värme
ljus   varmt   vatten

Välj ord från rutan. Skriv ordet där det passar in som förklaring.

Vi hällde _____ i flaskan.

Sen ställde vi den i fönstret. Solen kan då lysa på flaskan.

Av solens strålar blir det _____ och _____.

Växterna behöver både _____, _____, _____ och
näring för att leva och växa.

varmare   vatten   avdunstar   vattenånga
gasform   flytande

Välj ord från rutan. Skriv ordet där det passar in som förklaring.

Det finns _____ i jorden.

Vatten är molekyler i _____ form.

Ovanför jorden är det _____ än nere i jorden.

Några vattenmolekyler som finns i jorden _____ när det blir varmare.

När vatten avdunstar bildas _____.

Vattenånga är molekyler i _____.

